

UNO TÖLPUSE ARHITEKTUURI JA URBANISTIKA STIPENDIUM

1. Uno Tõlpus stipendium antakse välja 2023. aasta kevadisel ja 2024. aasta kevadisel stipendiumikonkursil koostöös Saint-Gobain Eesti AS-ga. Stipendium on ette nähtud **ühele** Tallinna Tehnikaülikooli **arhitektuuri ja urbanistika** akadeemia üliõpilasele, kes

- on loominguline, ambitsioonikas ja aktiivne tulevane arhitekt;
- erialaprojektide hinded on suurepärased või mõnel muul viisil silmapaistvad;
- osaleb arhitektuurivõistlustel, -näitustel, -konverentsidel ja -biennaalidel;
- on algatus võimeline;
- võtab avalikuses sõna arhitektuurivaldkonda puudutavates küsimustes;
- ei viibi taotluse esitamise hetkel akadeemilisel puhkusel.

2. Stipendium moodustub stipendiumi rahastajate poolt Tallinna Tehnikaülikooli Arengufondile ülekantavatest summadest.

3. Stipendiumi suurus on **2000 eurot** ning see makstakse stipendiaadile välja ühes osas.

4. Stipendiumi taotlemine ja määramine toimub avaliku konkursi korras. Konkurss kuulutatakse välja ülikooli erinevates infokanalites.

5. Stipendiumi taotlemiseks tuleb kandidaatidel esitada TalTech Arengufondi juhatusale (digitaalselt allkirjastatud):

- avaldus-motivatsioonikiri, milles taotleja põhjendab enda vastavust kandidaadile esitatavatele nõuetele;
- curriculum vitae;
- õpingutulemuste väljavõte (saab dekanaadist);
- soovituskiri õppejõult, praktikajuhendajalt, varasemalt tööandjalt või (üliõpilas)organisatsiooni juhilt, kus ta on aktiivselt tegutsenud.

6. Arengufondi juhatus registreerib stipendiumi taotlemiseks esitatud avaldused koos lisadega ja korraldab kõigi dokumentide koopiade edastamise rahastajatele. Rahastajad võivad soovi korral kohtuda stipendiumi taotlejatega enne stipendiaadi väljavalimist.

7. Väljavalitud stipendiaadi kinnitab Arengufondi nõukogu rahastajatelt saabunud kirjalike ettepanekute alusel.

8. Stipendium kantakse üle stipendiaadi arvelduskontole, mille ta teatab Arengufondi juhatusale.

9. Stipendiumi määramisega seotud võimalikud probleemid lahendab TalTech Arengufondi nõukogu.

Arhitekt Uno Tõlpus

Uno Tõlpus (1928–1964) oli loomupärase andega särav arhitekt, kes ei hoidnud end tagasi ei töö murdmisel ega ka pidutsemisel. Parimas loomeas siit ilmast lahkunud Tõlpusest jäi maha helge legend ning terve rida oma ajastu parimat arhitektuuri. Tõlpus astus 1946. aastal Tallinna Polütehnilise Instituudi ehitusmehhanika teaduskonda arhitektuuri erialale. Tänu oma väga heale õppeedukusele (4,6 palli) vabastati ta õppemaksust ning tema diplomitöö vääris parimat hinnet.

Asudes peale Tallinna Polütehnilise Instituudi lõpetamist 1952. aastal tööle riiklikku projekteerimisinstituuti „Eesti Projekt“, osales ta kohe suuremahuliste ülesannete täitmisel ja töötas end viie aastaga üles vanemarhitekti kohale. Tõlpuse looming vabanes järkjärgult mängleva kergusega stalinismi rangetest dogmadest ja raskepärasusest, mis asendusid moodsa asümmeetrilise juhuslikkuse ning Eesti arhitektuuris seni tundmatu erilise kerguse tundega. Uno Tõlpus elas ajal, mil Eesti arhitektuur hakkas peegeldama, aga ka võimendama ühiskonnas toimuvaid muutusi. Tõlpus mõtles ja kavandas läbi skitseerimise ning tema ajastuomane projektigraafika on siiani kunstiliselt nauditav.

Uno Tõlpus oli väga hea meeskonnaarhitekt. Ta jagas meelsasti oma kogemusi teistega ja omas suurt poolehoidu arhitektide hulgas. Tema isikuomaduste seas paistsid silma huumorimeel ja abivalmidus. Oma loomingulises töös iseloomustasid teda loogiline probleemide käsitlemine ning pidev enesetäiendamine. Olles RPI „Eesti Projekt“ tehnilise nõukogu liige, oli tal kaalukas osa kogu instituudi töös arhitektuursete põhimõtete suunamisel. Paljud arhitektuursed vormid ja kompositsioonilised võtted, samuti paljude konstruktiivsete ja tehniliste sõlmede arhitektuursed lahendused, mida „Eesti Projekt“ tollal kasutas, pärinesid Tõlpuselt.

Koos oma endise juhendaja Peeter Tarvase ja kursusekaaslase Olga Kontšajevaga projekteeris Tõlpus mitmed põnevad ning oma aja kohta uudse lahendusega spordihooned, sh Kalevi spordihall ja Aia tänava ujula. Oma ajastu kohta innovaatsiliselt kavandati orgaaniliselt maastikusse sobituv Kääriku Tartu Ülikooli spordibaasi punasest tellisest hooned. Lisaks Tallinna Herne tänava väike tenniseklubi, Kloostrimetsa tee botaanikaaiaga tagune automotoklubi ning Kalevi turismibaas Viljandis.

Tõlpus võttis osa kõigist tollal ENSV-s läbi viidud arhitektuurivõistlustest ja tuli eranditult auhinnalistele kohtadele, nagu näiteks Mustamäe elurajooni planeerimise projekt. Koos Peeter Tarvase ja August Volbergiga võitis Tõlpus 1957. aastal Tartu Vanemuise teatrimaja arhitektuurivõistluse ning kümme aastat hiljem valmis põnevalt olemasoleva nõlva sisse kavandatud teater. Noore ja võimeka arhitektina osales Uno Tõlpus ka Tallinna Lauluväljaku ning praeguse välisministeeriumi hoone autorite kollektiivides. Lisaks silmapaistavatele suurhoonetele leiab Tallinna aedlinnades, arvestades Uno Tõlpuse lühikest karjääri väga hulgaliselt oma ajastu kohta moodsaid ja isikupäraseid eramuid.

Tõlpus on ka koos oma õpingukaaslaste Olga Kontšajeva ja Henno Sepmanniga tollasest TPI-st, tänasest Tallinna Tehnikaülikoolist, kavandanud 1960. aastate kõige terviklikuma modernistliku õppehoonete kompleksi Mustamäele. Ka selle hoonekompleksi puhul püüdis ta leida uudseid lahendusi ning töötas projektid põhjalikult läbi ja näitas üles talle omast leidlikkust ning kõrget meisterlikkust.